

Bc. Adam Vaněk: *Atticistické slovníky římského období* (FF UK Praha, 2017)

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. Začíná stručným úvodem, který obsahuje zdůvodnění výběru tématu a velice zaujatou obhajobu zájmu o antické lexikografické práce obecně. Ve 2. kapitole („Stav bádání“) autor uvádí přehled dostupných vydání jednotlivých slovníků. 3. a 4. kapitola pak tvoří samotné jádro práce: Ve 3. kapitole je nejprve podána charakteristika atticismu a následně uvedeny přehledy jednak starších „attických“ slovníků, jednak mladších „atticistických“ slovníků, spolu s charakteristikami každého jednotlivého textu a s ukázkami z nich nebo, v případě nedochovaných textů, s ukázkami z děl jiných autorů, které nás o existenci daného lexikografického díla zpravují. Ve 4. kapitole je pak proveden podrobnější rozbor dvou textů, Frýnichovy *Eklogy* a tzv. *Antiatticisty*, které, jak je v textu dobře vysvětleno, jsou svým způsobem kontrastní, a jejich srovnání tak představuje dobrou bázi pro vystižení podstaty atticismu a jeho tendencí. Následuje velmi stručné „Shrnutí“ a nezbytný seznam literatury.

Struktura celého textu je zcela logická. Určité nedostatky však vidím v náplni zejména úvodních kapitol – jednak samotného „Úvodu“ (k němu viz níže), jednak velice důležité první podkapitoly kap. 3 (3.1 „Stručný nástin atticismu a druhé sofistiky“). Tato podkapitola 3.1 je totiž pro pochopení celé práce zcela klíčová a nutno říci, že neslouží svému účelu úplně dobře. Čtenář z ní bohužel nezíská jasnou představu, co je vlastně termínem „atticismus“ míněno, a tento nedostatek mu pak ztěžuje čtení a porozumění hlavních částí diplomové práce. „Atticismus“ je pro autora jednou „puristické hnutí“, jindy „literární styl“, jindy pak tento termín nacházíme ve spojení „stylistický a lexikografický atticismus“ (str. 16) – čtenář pak nutně tápe v porozumění spojení jako „prestiž atticismu umožňující jeho rozmach“ – str. 14, „na poli lexikografie převzal postupně atticismus vedení“ – str. 16, „díla prvoplánově zaměřená na „atticismus“ – str. 24, „metodologie slovníku byla zcela jistě atticistická, což lze poznat z dochovaných fragmentů“ – str. 32, „atticismus jako takový během pozdní antiky postupně utichl“ – str. 37 apod. Na str. 15 je naznačeno, že bude následovat „nástin tendencí“, které by čtenář skutečně ocenil, ale bohužel nic takového, alespoň dle mého názoru, v přehledné formě práce neobsahuje. Nevysvětlen zůstává také rozdíl mezi termíny „attické“ a „atticistické“ slovníky (kap. 3.2 a 3.3). Ostatně ne zcela zřetelné zůstává i časové zařazení – na jednu stranu tvrdí autor, že se „atticismus ... projevil již v době helénismu“ (str. 14), pak ale následně dává do kontrastu „helénistické slovníky attického nářečí“ a „pozdější atticisty“. **Při obhajobě bych proto ráda slyšela jasnější a konkrétnější definici atticismu.**

Kap. 3.2 a 3.3, kde se zachází s konkrétním materiálem, jsou pak zpracovány velice pěkně. Jsou to – i po formulační stránce – podle mého názoru nejlepší části celé práce. V závěru těchto podkapitolek bych jako čtenář ocenila ještě nějakou srovnávací tabulku jednotlivých autorů a textů (jejich časové zařazení, kdo na koho navazuje, kolik textu je dochováno, zda se jedná o přístup „deskriptivní“, nebo „preskriptivní“, apod.). K této kapitole mám jeden zcela konkrétní dotaz: **rozumí autor správně použitému termínu „sémantické pole“ (str. 30)?**

V některých pasážích, a platí to i (a zejména) pro kap. 4, mám dojem, že autor ponechává příliš mnoho na úsudku a interpretaci čtenáře. Např. na str. 30 uvádí příklad z Iulia Polluka větou „Rozvláčný styl propracovaných vět typických pro řečnictví je zde rovněž patrný“ – příklad sám však dle mého názoru nic takového neukazuje. Případů, kdy autor předpokládá, že autorova metoda se dostatečně jasně ukáže na příkladu, a už ji dále

podrobněji nekomentuje, je v textu celá řada. Práce tedy předpokládá velice poučeného čtenáře – osobně bych dala přednost explicitnějším výkladům autora.

Autor práce je obecně ve svém vyjadřování velice úsporný, má tendenci k nominálnímu vyjadřování, někdy až na hraně srozumitelnosti (např. str. 11: „což je v rámci náročnosti a redukováného zájmu o specializaci poměrně krátký horizont“). I po obsahové stránce text někdy obsahuje přílišné zkratky, zejména v pasážích, které přinášejí informace převzaté ze sekundární literatury (např. na str. 16 zcela dole: „zda součástí tohoto souboru byly i podtituly...“ – čtenář tápe: Proč by měly být? Na základě čeho to koho napadlo?).

Oproti bakalářské práci udělal A. Vaněk pokrok, pokud jde o styl a čistotu textu, Přesto však práce obsahuje stále velké množství různých překlepů i vyslovených chyb (různá vybočení z vazeb, chybějící interpunkce, chyby ve shodě podmětu s přísudkem apod.). Bohužel velké množství těchto nedokonalostí se objevuje hned v samotném úvodu práce, což je velice nešťastné, protože úvod čtenáře vždy určitým způsobem naladí pro čtení dalšího textu (zde ne zrovna pozitivně, a přitom by si to práce rozhodně zasloužila). Úvodu je pro příště třeba věnovat obzvláštní péči a v každém případě se vyvarovat různých ledabyly použitých českých výrazů a spojení, jako např. „tématu, které je... méně známé“ (vůbec slovo téma, tematický [zde psáno tematický] je dost nadužíváno), „odvětví zachované velice fragmentárně“, „základem těchto teorií jsou díla...“, „(práce je ...) mimořádně pečlivá“ (ve smyslu „vyžaduje velkou pečlivost/preciznost...“), konec předposledního odstavce úvodu je zcela vybočený atd. Doporučila bych také vyvarovat se různých vágních vyjádření, např. že je něco „zajímavé“, „zvláštní“, „významné“ apod., jichž je v celé práci značné množství. Rozhodně nepodezírám autora z toho, že by nevěděl přesně, co chce říci – pouze nevěnuje dostatečnou pozornost tomu, jak to čtenáři sdělit, aby mu měl šanci porozumět. Myšlenkově je text velice koherentní, až na vzácné případy (např. str. 9: „Tato situace... Ovšem díky...“). Pozor také na subjektivní komentáře jako „Polliónovo dílo bylo podobně kvalitní jako...“ – s. 25 (nebo se zde jedná o nesprávný překlad sekundární literatury?). Subjektivita je vůbec v textu místy trochu za hranou – nemůžu se zbavit dojmu, že ve A. Vaněk Antiatticistovi ve srovnání s Frýnicem vysloveně a priori fandí.

Positivem a zároveň slabinou textu jsou důsledně uváděné překlady všech ukázek a fragmentů. Je nepochybné, že překládat lexikografické texty je mimořádně komplikované. Zde uvedené překlady jsou však mnohde již za hranou únosnosti – bylo by třeba jednak pokud možno konzistentně držet určitou formu (tj. rozmyslet, v jakých případech ponechávat řecké výrazy, a kde naopak uvádět české, tak aby výsledný text dával smysl; např. str. 32: „truhla (fóramos) nebo také s nadbytečným i fóriamos...“, str. 34: „zranění (blabos) – Attičané...“, „Šibal říkájí Attičané, klamající Helléni“, apod.), jednak lépe promýšlet volbu českých ekvivalentů a nepřekládat otrocky až k nesrozumitelnosti (např. str. 24: „Tak se vidí slovo krádež slovem „klepos“). Snažila bych se vyhnout mnohokrát použitému výrazu „(takto) praví“, který evokuje, že předchází nebo bude následovat nějaký myšlenkově silný výrok, zatímco zde jde v naprosté většině pouze o to, že některý z autorů „použil“ uvedený tvar.

Namátkou jsem si všimla, že citovaní autoři Tronskij a Tosi nejsou uvedeni v seznamu literatury.

Úhrnem: Práce je nedotažená zejména po formální stránce, ale je poněkud nevyvážená i po stránce obsahové – některé pasáže považuji za vynikající, jinde však autor čtenáře vysloveně ochuzuje o vlastní interpretace a až příliš se spoléhá na to, že bude „číst jeho myšlenky“. Seznam použité literatury se mi zdá na diplomovou práci ne příliš rozsáhlý;

jeho úplnost nebo dostatečnost však nedokážu kompetentně posoudit. Zároveň je z textu patrné velké autorovo zaujetí a stojí za ním zjevně velká práce. Oceňuji také logickou strukturu textu a myšlenkovou koherentnost. Z těchto důvodů se domnívám, že by práce měla být připuštěna k obhajobě, a bude-li ústní obhajoba přesvědčivá, mohla by být hodnocena známkou „velmi dobře“.

V Praze 23. srpna 2017

doc. Lucie Pultrová, Ph.D.
Ústav řeckých a latinských studií FF UK